

Sygn. akt V CSK 296/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 24 marca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa B. D.-S. i M. S.

przeciwko Bankowi Spółdzielczemu w G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 24 marca 2010 r.,

skargi kasacyjnej powodów od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 4 marca 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 4 lipca 2008 r. zasądził od strony pozwanej Banku Spółdzielczego w G. na rzecz powodów M. S. i B. D. – S. kwotę 1 082 578,71 zł, uwzględniając częściowo ich powództwo o zasądzenie 4 500 000 zł. Sąd ten ustalił, że powodowie zawarli ze stroną pozwaną kilka umów kredytowych w okresie od 1999 r. do 2001 r. oraz umowę factoringu. Zabezpieczenie kredytów udzielonych powodom stanowiło przewłaszczenie towarów magazynowych o wartości 2 300 000 zł, zastaw na dwóch samochodach osobowych (marki BMW i Mercedes), cesja wierzytelności oraz hipoteki ustanowione na nieruchomościach położonych w G. i T. Powodowie nie regulowali w terminie należności wynikających z umów kredytowych i posiadali w tym zakresie znaczne zaległości. W związku z zagrożeniem spłaty kredytów strona pozwana w dniu 4 marca 2002 r. wypowiedziała umowy kredytowe powodom. W dniu 8 marca 2002 r. powodowie udzielili stronie pozwanej pełnomocnictwa w formie aktu notarialnego obejmującego uprawnienie do dysponowania składnikami ich majątku, w tym do zbywania i obciążania nieruchomości, składania wszelkich oświadczeń oraz odbierania należności pieniężnych. W oparciu o pełnomocnictwo udzielone przez powodów bank przystąpił niezwłocznie do czynności windykacyjnych. W dniu 8 marca 2002 r. sprzedał towary znajdujące się w składzie celnym w G. za kwotę 450 000 zł. W dniu 25 marca 2002 r. strona pozwana sprzedała samochód marki BMW za 110 000 zł oraz samochód marki Mercedes za 50 000 zł. Wierzytelności, które bank uzyskał na podstawie umowy cesji z dnia 8 marca 2002 r. zostały zbyte w dniu 29 marca 2002 r. za kwotę 1 000 000 zł. Okazało się jednak, że większość z nich nie istnieje, co spowodowało zwrotną cesję tych wierzytelności na rzecz banku. Ostatecznie strona pozwana uzyskała z tego tytułu kwotę 119 907,07 zł, 7 311,28 zł i 6 900, 91 zł. W dniu 13 marca 2002 r. strona pozwana zawarła umowy sprzedaży nieruchomości powodów położonych w G. przy ul. L. i D. za cenę 800 000 zł oraz nieruchomości położonej w T. za cenę 200 000 zł. Nabywca nieruchomości nie dokonał żadnej wpłaty w związku z zawarciem tej umowy. Powód odwołał pełnomocnictwo udzielone bankowi w dniu 28 marca 2002 r., a powódka w dniu 2 kwietnia 2002 r. W dniu 12 kwietnia 2002 r. strona pozwana zabrała i zbyła towary powoda, które znajdowały się u J. C., o wartości 95 006,77 zł. Z tego tytułu na

poczet zobowiązań kredytowych powodów została przeznaczona kwota 12 428,06 zł.

Sąd Okręgowy, wbrew twierdzeniom powodów, przyjął, że strona pozwana dokonała wypowiedzenia umów kredytowych. Jednakże nie wszystkie czynności windykacyjne służące zaspokojeniu należności wynikających z udzielonych powodom kredytów prowadziła prawidłowo. Dokonując sprzedaży nieruchomości powodów nie dołożyła należytej staranności. Doprowadziła do ich sprzedaży bez profesjonalnej wyceny, a powodowie z tego tytułu nie otrzymali jakiegokolwiek zapłaty. Doznali w związku z tym szkody w rozmiarze łącznie 1 000 000 zł. Strona pozwana zajmując towary powoda w dniu 12 kwietnia 2002 r., już po wypowiedzeniu jej pełnomocnictwa, dopuściła się czynu niedozwolonego. Szkoda powodów w tym zakresie wynosiła 82 578,71 zł, gdyż z uzyskanej za nie kwoty 95 006,77 zł strona pozwana zaliczyła na poczet zobowiązań kredytowych powodów kwotę 12 428,06 zł. W pozostałym zakresie roszczenia powodów Sąd pierwszej instancji uznał za nieudowodnione.

Apelacja powodów została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 4 marca 2009 r. Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, w tym stwierdzenie, że strona pozwana dokonała wypowiedzenia umów kredytowych. Podkreślił również, że do jej działań w okresie, kiedy obowiązywało pełnomocnictwo powodów nie miały zastosowania przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia. Ocena charakteru tych działań nie miała przy tym znaczenia dla ustalenia wysokości szkody powodów, która nie została udowodniona w rozmiarze wyższym niż przyjął to Sąd pierwszej instancji. Przemawiało to za oddaleniem apelacji powodów.

Skarga kasacyjna powodów została oparta na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. Zarzucono w niej naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c., art. 316 k.p.c., art. 45 Konstytucji i art. 207 § 3 k.p.c. w zw. z art. 217 oraz art. 232 k.p.c., art. 6 k.c. w zw. z art. 233 § 2 k.p.c., art. 509 § 1 k.c., art. 6 k.c., art. 108 § 1 k.c., art. 361 § 2 k.c. art. 5 i 6 Prawa bankowego, art. 75 ust. 2 Prawa bankowego zw. z art. 61 k.c., art. 69 oraz art. 75 a Prawa bankowego w zw. z art. 98 k.c., art. 752 k.c. w zw. z art.

754 k.c. W oparciu o te zarzuty skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w pozostałej części, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty naruszenia przepisów postępowania okazały się nieuzasadnione. Częściowo taką ocenę uzasadniało już ich wadliwe zredagowanie. Twierdzenie, że Sąd pominął ocenę prawną powództwa opartą na podstawie odpowiedzialności deliktowej nie mogło np. uzasadniać zarzutu naruszenia art. 316 k.p.c. Podobnie jak zarzutu naruszenia art. 328 k.p.c. w sytuacji, gdy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku została wskazana inaczej ujęta podstawa rozstrzygnięcia, związana ze stwierdzeniem braku szkody po stronie powodów. W skardze kasacyjnej nie można też było zasadnie twierdzić, że został naruszony art. 378 § 1 k.p.c. w sytuacji, gdy skarżący wskazali jednocześnie, że Sąd drugiej instancji „powtórzył ustalenia za Sądem I instancji” lub że dokonał oceny prawnej Sądu I instancji za nietrafną, co do działania pozwanego banku w warunkach prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia, bądź też, że uznał, iż w sprawie nie ma zastosowania art. 108 k.c. Stwierdzenia te oznaczają bowiem, że w tym zakresie Sąd drugiej instancji w rzeczywistości odniósł się do zarzutów skarżących. Wymaga też podkreślenia, że art. 378 § 1 k.p.c. nakazuje sądowi drugiej instancji rozpoznanie sprawy w granicach apelacji, które określa zakres zaskarżenia i rodzaj zarzutów. Zarzutu naruszenia tego przepisu nie uzasadnia zatem dostatecznie stwierdzenie, że sąd drugiej instancji nie odniósł się do wszystkich twierdzeń skarżących zawartych w apelacji.

W świetle art. 398³ § 3 k.p.c. nie mógł odnieść skutku zarzut naruszenia art. 6 k.c. w zw. z art. 233 § 2 k.p.c. przez wadliwe uznanie przez Sąd udowodnienia faktu wypowiedzenia umów kredytowych. Przepis ten wyklucza bowiem możliwość oparcia skargi kasacyjnej o zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Bezzasadne były także zarzuty naruszenia przepisów postępowania dotyczących przeprowadzenia postępowania dowodowego (dotyczące art. 207 § 3, art. 217, art. 232 i art. 382 k.p.c.). Sąd Apelacyjny nie prowadził bowiem postępowania dowodowego we własnym zakresie, a przedmiotem zarzutów

kasacyjnych mogą być uchybienia procesowe sądu drugiej instancji. Nadto skarżący w toku postępowania toczącego się przed sądem pierwszej instancji nie zgłosili w tym zakresie żadnych zastrzeżeń, przez co utracili prawo podnoszenia tego rodzaju zarzutów w dalszym toku postępowania (art. 162 k.p.c.).

Nieuzasadniony był zarzut naruszenia art. 6 k.c. w wyniku przyjęcia przez sąd, że to powodowie powinni wykazać, iż istniały wierzytelności, których dotyczyła umowa przelewu. Skoro bowiem powodowie twierdzili, że doznali szkody z tego względu, że ich przelew nie spowodował zmniejszenia stanu ich zadłużenia, odpowiednio do wysokości przelanych wierzytelności, zasadne było stanowisko Sądu, iż wymagało udowodnienia przez powodów istnienie wierzytelności w określonej przez nich wysokości.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny nie wyraził oceny, że strona pozwana mogła w imieniu powodów dokonywać czynności wobec samego siebie, a także, aby szkoda mogła być wyrządzona jedynie przez pozbawienie poszkodowanego własności. Związane z tym zarzuty niewłaściwego zastosowania art. 108 § 1 k.c. i błędnej wykładni art. 361 § 2 k.c. były zatem pozbawione uzasadnionych podstaw. Uzasadnienie zarzutu naruszenia art. 509 § 1 k.c. odwołujące się do celu umowy przelewu oraz sposobu „zaspokojenia w ramach korzystania z zabezpieczenia” nie uzasadniało z kolei uznania za usprawiedliwiony zarzutu błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania tego przepisu. Na tle tego przepisu Sąd Apelacyjny wyraził jedynie ocenę, że niedopuszczalne byłoby przeniesienie wierzytelności objętej przelewem na osobę trzecią, jeżeli sprzeciwiałoby się to zastrzeżeniu umownemu dokonанemu między stronami. Stanowisko to nie budzi zastrzeżeń.

Bezzasadny był także zarzut naruszenia art. 752 k.c. w zw. z art. 754 k.c. w wyniku ich niewłaściwego zastosowania w sytuacji, gdy Sąd Apelacyjny stwierdził, że przepisy te nie miały zastosowania do działań strony pozwanej w okresie, kiedy skuteczne było pełnomocnictwo udzielone jej przez powodów.

Usprawiedliwione były natomiast zarzuty skargi kasacyjnej związane z naruszeniem przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2002 r., Nr 72, poz. 665 - dalej prawo bankowe), z wyjątkiem zarzutu

naruszenia art. 75 a tej ustawy, który wszedł w życie w 2004 r., po zmianie prawa bankowego dokonanej ustawą z dnia 1 kwietnia 2004 r. (Dz. U. nr 91, poz. 870) i nie miał zastosowania w stanie faktycznym rozstrzyganej sprawy. Ustalenie, że strona pozwana w dniu 4 marca 2002 r. dokonała wypowiedzenia umów kredytowych, wbrew ocenie Sądów obu instancji, nie było wystarczające dla przyjęcia stanowiska, że czynności windykacyjne, których prowadzenie strona pozwana rozpoczęła 8 marca 2002 r. zostały przeprowadzone prawidłowo, z uwagi na rozwiązanie umów kredytowych. Skarżący zasadnie zwrócili uwagę, że tego rodzaju ocena wymagała rozważenia, w jakim terminie - po wypowiedzeniu umów kredytowych - uległy one rozwiązaniu. Takiej oceny Sąd Apelacyjny nie przeprowadził. Nie zostały pod tym kątem ocenione ani postanowienia umów kredytowych, ani też regulacja ustawowa (art. 75 prawa bankowego). Miało to zaś istotne znaczenie dla dokonania oceny, czy strona pozwana w oparciu o udzielone jej pełnomocnictwo była uprawniona do rozporządzania majątkiem powodów, w terminach, w których podejmowała czynności windykacyjne i ewentualnie w jakim zakresie, co mogło być związane jedynie z realizacją już wymagalnych zobowiązań powodów. Było to istotne także dla oceny, czy należności, które strona pozwana uzyskała w wyniku sprzedaży majątku powodów zostały prawidłowo przeznaczone na zaspokojenie wierzytelności banku, które wówczas faktycznie podlegały już zaspokojeniu. Powodowie podnosili zaś między innymi, że strona pozwana bezzasadnie naliczała odsetki karne i na ich poczet zaliczała środki uzyskane ze sprzedaży majątku powodów. Mogło to oznaczać, że zadłużenie powodów z tytułu udzielonych im kredytów nie zostało pomniejszone o odpowiednie sumy, co miałoby z kolei wpływ na wysokość szkody, którą uznano za niewykazaną ponad kwotę zasądzoną przez Sąd Okręgowy.

Powodowie podnieśli również zasadnie, że ze stroną pozwaną łączyły ich nie tylko umowy kredytowe. Potwierdzają to dokonane w sprawie ustalenia wskazujące, że w dniu 11 lipca 2001 r. strony zawarły umowę factoringu. Sąd Apelacyjny nie rozważył zaś w żaden sposób, czy wynikające stąd stosunki obligacyjne między stronami miały wpływ na sposób rozliczenia przez stronę pozwaną należności uzyskanych ze sprzedaży poszczególnych składników majątku powodów, po wypowiedzeniu im umów kredytowych i czy ewentualnie uzasadniały

takie zachowanie strony pozwanej, co miało również znaczenie dla oceny zaistnienia szkody powodów i jej rozmiaru.

Z tych względów, wobec zasadności części zarzutów zawartych w skardze kasacyjnej, podlegała ona uwzględnieniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.